

237-253), te »Dies illa: Thanatos kao literarna i vizuelna predstava. Esej o nekim makabralnim segmentima srednjovjekovnog mentaliteta« (str. 135-148).

U "Trećem oku" (str. 255-280) Bertošin je prikaz o Yriarteovoj putopisnoj knjizi *Istra i Dalmacija*, te eseji o našim istaknutim znanstvenicima Mirku Draženu Grmeku i Danilu Klenu.

Povijest svakodnevnice, kao i povijesna demografija, discipline su koje su tek u posljednje vrijeme u Hrvatskoj dobivaju zasluženi status u povijesnoj znanosti. Miroslav Bertoša je među onim hrvatskim povjesničarima koji je prvi otkrinuo ta vrata. To je i pokriće Antibarbarusova projekta i poklon čitaocu da na jednom mjestu sagleda Bertošin znanstveni opus i kredibilitet.

Nenad Vekarić

Slaven Bertoša, *Život i smrt u Puli. Starosjedinci i doseljenici od XVII. do početka XIX. stoljeća*. Pazin: Skupština Udruga Matice hrvatske Istarske županije, 2002., 577 str.

Skupština Udruga Matice hrvatske Istarske županije izdala je knjigu Slavena Bertoše *Život i smrt u Puli. Starosjedinci i doseljenici od XVII. do početka XIX. stoljeća*. Ovo voluminozno povijesnodemografsko djelo zaslužuje pažnju zbog nesumnjive faktografske vrijednosti za spoznaju kretanja stanovništva u Puli, kao i zbog temeljitog i neobičnog pristupa.

Slaven Bertoša sistematski je i mikroskopski analizirao ukupno 18.300 upisa krštenih (5.910), krizmanih (2.704), vjenčanih (1.772) i umrlih (7.914) iz puljskih matičnih knjiga u razdoblju od 1613. do 1815. godine. Iscrpio je gotovo sve što su matične knjige mogle dati - tako uz detaljne tablice krštenih, vjenčanih i umrlih i mjesečne distribucije, donosi niz drugih zanimljivih serija i informacija (broj stanovnika, prosječna dob umrlih, krizmanici, podrijetlo doseljenika, nahočad), detaljne popise toponima, obrta i obrtnika, ostalih zanimanja, posebno liječnika i liječničkog osoblja, upravnih službenika, vojnika, plemića, biskupa i svećenika, pa sve do si-

romaha i prosjaka itd. Iz tih informacija može se iščitati detaljna demografska slika Pule. Oscilacije u kretanju broja stanovnika indicirat će na povijesne procese koji su se u Istri događali. Analiza migracijskih smjerova otkrit će širinu komunikacije, ali i puteve nadoknađivanja manjka stanovništva. Oscilacije u prirodnom kretanju stanovništva, mjesečna distribucija rođenja, vjenčanja i umiranja, pokazat će način na koji pulsira to stanovništvo. Iskazujući poseban dar za kuriozitete (dugovječnost, neobični uzroci smrti i sl.), Bertoša će dati živost golim brojkama i omogućiti čitaocu plastičniju predodžbu tog pulsiranja ili, drugim riječima, puljskog preživljavanja.

Bertoša prvenstveno progovara kao povjesničar a ne kao povijesni demograf, ne upuštajući se u dublje povijesnodemografske analize i interpretacije. To, međutim, ne umanjuje vrijednost knjige, jer iscrpnošću podataka ona omogućava drugim istraživačima da to sami učine. No, "povjesničarski" pristup, koji najčešće nedostaje sličnim djelima, a ogledat će se u minucioznoj analizi matičnih knjiga kao povijesnog, a ne isključivo povijesnodemografskog vrela, daje ovoj knjizi posebnu vrijednost. Bertoša je pokazao, više nego ijedan povijesni demograf dosad u Hrvatskoj, da matična knjiga nije suhoparni upisnik rođenih, vjenčanih i umrlih, nego jedna vrsta kronike u kojoj će se naći nebrojeno mnogo različitih životnih situacija - "vjenčanje na brzinu", "vjenčanje obavio brat jednog od supruga", "nedovoljno vremena za primanje sakramenata", "četiri kanonika na ukopu", "svećenik stigao prekasno", "nemar ukućana", "pokop u 22 sata", "udarac konjskim kopitom", "gušenje hranom ili smrt nakon jela", "prehlada novorođenog djeteta", "pijanstvo", da nabrojimo samo neke od tih situacija. Ne zanemarujući vrijednost ove knjige za saznanja o stanovništvu Pule, ona je prije svega spomenik matičnim knjigama i mogućnostima koje to vrelo nudi u pronicanju prošlosti.

Nenad Vekarić